

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Humanistiska fakulteten
Översättarprogrammet
Institutionen för språk och litteraturer, källspråk engelska

Bland obestämda artiklar och andra översättningsproblem
Översättning av engelskans obestämda artiklar i indefinita
nominalfraser och tre andra översättningsproblem

Anja Allwood

Självständigt arbete, 15 högskolepoäng
Översättarutbildningen 1, ÖU2100, Magisterutbildning
VT 2012
Handledare: Mats Mobärg
Examinator: Sigrid Dentler

Sammandrag

Denna uppsats behandlar översättningen av engelska indefinita nominalfraser med obestämd artikel till svenska i ett egenöversatt material samt tre svårighetsområden i den specifika källtexten, vilka anses vara tillräckligt generella för att kunna vara av intresse för fler än uppsatsskrivaren.

Källtexten är en självbiografi och de tre problemområden som berörs är följande: 1. frågan om vad översättaren kan förvänta sig att en svensk läsekrets känner till om källspråskulturen, 2. frågan om hur översättare konverterar måttangivelser samt 3. frågan om hur man som översättare hanterar textuella egenheter i källtexten på innehålls- och stilnivå.

Utan några strikt uppställda hypoteser undersöks också vad som händer med artiklarna i de indefinita nominalfraserna vid översättningen för att se om de får stå kvar oförändrade, om nominalfraserna istället skrivs i naken form, om de antar bestämd form eller om det händer något annat med dem. Syftet med detta är att om möjligt komma fram till vissa mönster som översättare kan ha nytta av att känna till vid framtida översättning.

Resultatet visar att i den specifika källtexten behåller knappt tre fjärdedelar av alla indefinita nominalfraser den obestämda artikeln. En dryg sjättedel av fallen återges på svenska i naken form. I ungefär en tiondel av fallen får målspråksfraserna en helt annan syntax och endast en dryg hundradel av fallen återges på målspråket i bestämd form. De största skillnaderna står klassificerande substantiv som betecknar person för, tillsammans med rektionerna i vissa prepositionsfraser.

Nyckelord: översättning, obestämd artikel, engelska, svenska, indefinita nominalfraser, Denis Avey, *The Man Who Broke into Auschwitz*

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND.....	1
1.2 SYFTE	2
1.3 MATERIAL OCH METOD	3
1.3.1 <i>Material</i>	3
1.3.2 <i>Metod för undersökningen</i>	3
1.3.2.1 Eventuella problem med metoden	4
1.3.3 <i>Metod för översättningen</i>	4
1.3.4 <i>Urvalskriterier för de beskrivna översättningsproblemen</i>	4
2 PRESENTATION AV KÄLL- OCH MÅLTEXT	5
2.1 PRESENTATION AV FÖRFATTARNA AVEY OCH BROOMBY	5
2.2 PRESENTATION OCH ANALYS AV <i>THE MAN WHO BROKE INTO AUSCHWITZ</i>	6
2.2.1 <i>Presentation av bokens innehåll</i>	6
2.2.2 <i>Analys av boken och dess tilltänkta målgrupp</i>	7
2.2.2.1 Genre och stil	7
2.2.2.2 Titeln	8
2.2.2.3 Bokens målgrupp	8
2.3 ÖVERSÄTTNINGEN OCH DESS TILLTÄNKTA MÅLGRUPP	9
3 TEORI	10
3.1 DEN OBESTÄMDA ARTIKELN OCH LIKNANDE BEGREPP	10
3.2 SKILLNADER I ANVÄNDNING AV OBESTÄMD ARTIKEL	11
3.2.1 <i>Yrkesbeteckningar och kategorier av människor</i>	11
3.2.2 <i>Sifferangivelser och kvantifierare</i>	12
3.2.3 <i>Lexfraser och prepositionsfraser</i>	12
3.2.4 <i>Nominalfraser i generell användning</i>	14
4 RESULTAT	15
5 DISKUSSION	18
5.1 DE INDEFINITA NOMINALFRASERNA	18
5.1.1 <i>Svårbedömda fall</i>	18
5.1.2 <i>Kategorisering av de fall där artikeln inte behålls</i>	19
5.1.2.1 Skillnader i fråga om syntaktisk uppbyggnad	19
5.1.2.2 Klassificerande substantiv som betecknar person	20
5.1.2.3 Prepositionsfraser	21
5.1.2.4 Bestämd form	22
5.1.2.5 Lexfraser	23

5.2 TRE PROBLEM VID ÖVERSÄTTNINGEN AV DEN SPECIFIKA KÄLLTEXTEN	23
5.2.1 Svenska läsares förkunskaper	23
5.2.2 Konvertering av måttangivelser.....	25
5.2.3 Textuella egenheter i källtexten på stil- och innehållsnivå	26
6 SLUTSATSER OCH SAMMANFATTNING	28
MATERIAL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	30
MATERIAL.....	30
LITTERATUR.....	30
INTERNETKÄLLOR.....	31
PERSONLIG KOMMUNIKATION	31
APPENDIX.....	
APPENDIX 1. KÄLLTEXTENS INDEFINITA NOMINALFRASER MED ARTIKEL.....	
APPENDIX 2. KATEGORISERADE FRASER SOM INTE BEHÅLLER ARTIKELN.....	

[Appendix 3 och 4 ingår inte i den elektroniskt publicerade versionen.]

1 Inledning

Den mest spridda kunskapen om skillnader i användningen av obestämd artikel i engelska och svenska är nog artiklarnas användning vid yrkesbeteckningar. Redan i skolan får svenska barn lära sig att det heter *she is a doctor* på engelska, men *hon är doktor* på svenska, alltså utan obestämd artikel. Men vilka andra skillnader och olikheter finns det? Och hur yttrar sig skillnaderna vid översättning från det ena språket till det andra?

Just artiklar är kanske inget större problem om man som svensk bara använder sin engelska då och då på utlandssemestern, eller när man stöter på engelsktalande vid festligheter i hemlandet. Som översättare är fallet däremot ett annat. När man dagligen bollar minst två olika språk i huvudet gäller det att hålla tungan rätt i mun och ha en stark känsla för modersmålet, men detta räcker inte alltid. Ibland behöver man backa upp språkkänslan med kunskap om grammatiska regler och tendenser för när språken skiljer sig åt.

I september 2011 kom jag i kontakt med en nyutgiven bok med titeln *The Man Who Broke into Auschwitz*, skriven av Denis Avey. Det är en intressant och angelägen bok skriven av en av de sista överlevarna från andra världskriget. Bokens prolog och första kapitel kommer tillsammans med översättningen av desamma att utgöra grunden för denna uppsats.

1.1 Bakgrund

Genom hela översättningsvetenskapens framväxt har frågan om översättningsenheten (*Unit of Translation*), alltså den minsta språkliga enhet som måste översättas som just en enhet, löpt som en röd tråd, eftersom den hänger nära samman med frågan om en översättning ska vara ”fri” eller ”trogen”. Ju friare en översättning är, desto större är översättningsenheten och ju trognare översättningen är, desto mindre blir översättningsenheten (Newmark 2001:54).

Newmark menar dock att intresset inom översättningsvetenskapen nu för tiden i huvudsak ligger på texten som helhet och måltextens *syfte*.

Forskarna anser att det är meningslöst att intressera sig för så små enheter som ord och fraser. Detta skulle enligt Newmark till stor del bero på diskursanalysens framväxt, där texten som helhet har kommit att ses som översättningsenhet. Att ha texten som översättningsenhet går nog bra för teoretiker, men praktiserande översättare vet att man inte kan ha hela texten som minsta enhet vid översättning. Det är först när översättaren börjar bearbeta sin grovöversättning, eller stöter på något särskilt krångligt problem, som texten som helhet måste beaktas (ibid. s. 65).

Härmed är dock inte sagt att man kan ha en så liten enhet som en obestämd artikel som översättningsenhet. Översättningsenhetens storlek kan också variera beroende på textens genretillhörighet, men att vara medveten om hur t.ex. artiklarna fungerar i källspråk och målspråk är en viktig del av det arbete som översättaren utför innan själva översättningsarbetet börjar.

1.2 Syfte

Huvudsyftet med denna uppsats är att göra en kontrastiv jämförelse av en engelsk källtext och en egenöversatt svensk måltext med fokus på översättningen av indefinita nominalfraser med obestämd artikel.

Uppsatsen har även ett bisyfte, vilket är att producera en välfungerande och läsvärd svensk måltext av källmaterialet. Som en följd av detta kommer jag i diskussionsdelen (se avsnitt 5.2 nedan), att kortfattat ta upp tre av de problemområden som visade sig vid översättningen av den specifika källtexten.

Detta är en undersökande uppsats utan några i förväg uppställda hypoteser, men några av de frågor som kommer att utforskas närmare är: Hur översätts indefinita nominalfraser som på engelska har obestämd artikel, till svenska? Blir det någon skillnad i fråga om *species*, bestämdhet? Får nominalfraserna behålla sin obestämda artikel, skrivs de i bestämd eller naken form, eller händer det något annat? Kan man urskilja några mönster och kan dessa mönster vara till nytta vid framtida översättningar?

1.3 Material och metod

I detta avsnitt beskrivs kortfattat materialet för undersökningen, undersökningsmetoden, översättningsmetoden och urvalskriterierna för de tre beskrivna översättningsproblemen.

1.3.1 Material

Uppsatsens källmaterial består av självbiografin *The Man Who Broke into Auschwitz* (2011), skriven av Denis Avey med hjälp av Rob Broomby. För själva översättningen och undersökningen av den obestämda artikeln begränsar jag mig till prologen och första kapitlet i nämnda bok. Det engelska källmaterialet är totalt tretton sidor (se appendix 4). Appendix 3 och 4 med käll- och måltexter ingår dock inte i den elektroniskt publicerade versionen. För tillgång till appendix 3 och 4 hänvisas därför till författaren.

1.3.2 Metod för undersökningen

Metoden för undersökningen av obestämd artikel i engelska och svenska är att först ta fram alla förekomster av den obestämda artikeln *a/an* i den engelska källtexten och att sedan ta fram motsvarande ställen i den svenska måltexten¹. Vidare gallras sådana förekomster av *a/an* bort som är att betrakta som räkneord, t.ex. *an hour*, lexikaliserade frasadverb, t.ex. *cried a lot*, och lexikaliserade flerordskvantifierare såsom *a few* och *a little*, eftersom dessa inte modifierar indefinita nominalfraser i singular (se vidare avsnitt 3.2.2 nedan). Därefter grupperas fragmenten utifrån hur de har översatts och de olika grupperna analyseras.

De fall där den obestämda artikeln behålls kommer jag, främst på grund av platsbrist, endast att behandla mycket summariskt.

I uppsatsen kommer jag att kalla alla substantiv, oavsett om de står ensamma, med en obestämd artikel, eller om de även har attribut och andra påhäng, för *nominalfraser*.

---

¹ Efter undersökningens början har inte översättningen ändrats/förbättrats gällande artikelanvändningen. Eventuella förbättringar kan diskuteras, men några sådana kommer inte att göras förrän efter att uppsatsen är klar.

1.3.2.1 Eventuella problem med metoden

När man utför en undersökning är det naturligtvis viktigt att vara medveten om eventuella metodproblem. Någon kanske skulle ifrågasätta det lämpliga i att undersöka ett underlag som man själv har framställt, men jag anser att detta förfaringssätt har både för- och nackdelar.

En nackdel skulle kunna vara att den som utför undersökningen då är partisk till materialet och inte kan se på det objektivt, men det finns ju egentligen inga garantier för att den som gör en undersökning skulle vara helt objektiv till någon annans material heller. Man får anta att även materialet i undersökningar som baseras på t.ex. intervjuer och enkäter påverkas av den som har organiserat det.

En fördel med att undersöka ett egenproducerat underlag skulle däremot kunna vara att den som utför undersökningen då är mycket väl förtrogen med sitt material och känner till motiveringarna bakom specifika val och beslut.

1.3.3 Metod för översättningen

Följande kan sägas om översättningsmetoden. Efter genomläsning av texten gjordes en grovöversättning. Därefter arbetade jag med kvarvarande svårigheter på form- och innehållsplanet. Jag försökte hela tiden ha i åtanke det som Swedenmark så träffande kallar ”plikten att skydda originalets integritet mot de eftergifter man måste göra för att översättningen ska bli läsbar på det nya språket” (2011:15).

1.3.4 Urvalskriterier för de beskrivna översättningsproblemen

Det främsta urvalskriteriet för vilka tre av översättningens problemområden som skulle lyftas fram i diskussionsdelen, var att det skulle vara generella svårigheter som återfinns både i denna specifika översättning och i många andra översättningar. Det skulle också finnas flera exempel på varje problem.

2 Presentation av käll- och måltext

I det här kapitlet ges en presentation av de två författarna, Denis Avey och Rob Broomby, samt en närmare presentation och analys, dels av boken *The Man Who Broke into Auschwitz* som helhet, dels av de specifika avsnitt som jag har översatt. Vidare diskuteras källtextens målgrupp och översättningen med dess tilltänkta målgrupp.

2.1 Presentation av författarna Avey och Broomby

På framsidan presenteras boken som skriven av ”Denis Avey ”with Rob Broomby”, men i ”acknowledgement” (2011:261) framgår att Avey har berättat sin historia, eller möjligen intervjuats, av Broomby, som sedan har skrivit boken.

Efter den följande, kortfattade författarpresentationen av de båda männen kommer jag dock att referera till Avey som författaren. Främst därför att boken framställs som hans självbiografi och skrivs i första person, men även eftersom det på copyrightsidan står att Denis Avey har rätt att identifieras som författare till verket enligt “the Copyright, Design and Patents Act 1988.”

Rob Broomby är journalist och har arbetat för BBC i mer än tjugo år. Han var länge företagets Berlin-korrespondent och har fördjupat sig i bland annat schweiziska bankers roll under andra världskriget och den tyska industrins koppling till nazisternas krigsförbrytelser (Broomby 2007 [www]).

Denis Avey föddes 1919 i Essex. År 1939 tog han värnning i brittiska armén och skickades för att strida i Nordafrika. Efter att ha tillfångatagits och suttit i många olika fångläger, bland annat E715 nära Auschwitz III-Monowitz, kom han slutligen hem till Storbritannien igen 1945. Efter kriget arbetande han framgångsrikt som ingenjör på olika företag. Han är nu gift för andra gången och bor i ett litet hus ute på landet. Efter kriget upplevde han det som att ingen ville höra berättas om det han hade varit med om i fånglägren, så det dröjde ända till de första åren på 2000-talet innan han egentligen kunde börja tala om sina upplevelser under kriget.

2.2 Presentation och analys av *The Man Who Broke into Auschwitz*

Boken *The Man Who Broke into Auschwitz* gavs ut 2011 på förlaget Hodder & Stoughton. Sedan dess har boken blivit en bästsäljare och har översatts till elva språk. Den har dock ännu inte översatts till svenska (Brooks, personlig kommunikation).

Boken har väckt en hel del uppmärksamhet världen över på grund av den del där Avey byter kläder med en judisk lägerfånge och på så sätt vid två skilda tillfällen lyckas ta sig in i Auschwitz III-Monowitz och tillbringa natten där. En av bokens första kritiker var Guy Walters (2011 [www]) vid Daily Mail. Det finns dock många andra som fortfarande helhjärtat stödjer Avey, t.ex. hans bokförlag och The International Raoul Wallenberg Foundation (Collett-White 2011 [www]).

Diskussionerna kring specifika händelser i boken är dock egentligen inte relevanta för denna uppsats, eller översättningen, och jag kommer inte att kommentera dem vidare.

2.2.1 Presentation av bokens innehåll

Boken *The Man Who Broke into Auschwitz* är en (själv)biografi (för vidare diskussion kring termen *självbiografi* se avsnitt 2.2.2.1 nedan) och beskriver Denis Aveys liv från barndomen till dess att boken skrevs år 2010. Fokus ligger på händelserna mellan att han tar värvning 1939 och att han återvänder till Storbritannien 1945, efter att ha suttit i fångläger i Tyskland. De sista femtio sidorna ägnas bl.a. åt nutiden, bokens tillblivelse och en historia som Broomby lyckats nysta upp ur det förgångna.

De tretton sidor jag har översatt består av prologen och kapitel ett. Prologen behandlar Aveys besök på Downing Street 10 i januari 2011 där han träffar premiärminister Gordon Brown samt det som är själva kärnan i boken: Aveys klädbyte med den nederländske jude han kallar Hans, i Auschwitz III. Kapitel ett handlar om hur Avey tar värvning och om den militära träningen på hemmaplan, innan rekryterna skickas ut i kriget. Det finns också kortare stycken inskjutna i texten, där han tänker tillbaka på sin barndom och saker han har upplevt tidigare i livet samt små inskott här och var som pekar framåt i tiden, till exempel:

Months later he was to get into trouble in the desert on the same day as my fortunes turned south (s. 9).

2.2.2 *Analys av boken och dess tilltänkta målgrupp*

I detta avsnitt diskuteras bokens genre och stil, titeln samt källtextens tilltänkta målgrupp.

2.2.2.1 *Genre och stil*

För att genrebestämman en text kan man antingen utgå från textens stil och textmönster, och därifrån sluta sig till vilken genre den tillhör, eller så kan man se på genre ”som en kontextuell faktor, som har med en bestämd form av verksamhet att göra” (Lagerholm 2008:56). Enligt det senare synsättet väljer författaren genre först, vilket skapar ett visst sätt att kommunicera.

I föreliggande text kan stilen beskrivas som enkel och rättfram, och författaren har en viss förkärlek för satsradningar, vilket ger berättelsen fart och driv, t.ex.

France had fallen to the Germans in June, Italy had declared war on the Allies, there were regular dogfights between the Luftwaffe and RAF fighters over southern England and the Battle of Britain itself was just starting (s. 10).

Ibland förekommer talspråkliga ord, t.ex.

I knew if it was a question of me or the other **feller** [...] (s. 7, min fetstil).

Det dyker även upp inslag av främmande ord och en hel del krigstermer och militärjargong, (kursiv stil i originalet) till exempel:

in the middle of a *khamsin* dust storm (s. 31)
I counted about a dozen CR42s in all (s. 31)
I dropped down into a *wadi* some five or six feet deep (s. 38)
anti-tank rifle (s. 79)
'*Aufpassen*' – beware, it screamed (s. 141).

Dessa inslag bidrar till känslan av närvaro och autenticitet.

Berättandet är i huvudsak kronologiskt, men med tillbakablickar till tidigare händelser.

Vidare gör boken anspråk på att vara vetenskaplig och väl underbyggd. Detta visar sig bland annat i att det finns ett förord av den välkände och respekterade historikern sir Martin Gilbert, tre sidor med

källor och bibliografi samt ett detaljerat index över namn, begrepp och teman som förekommer i boken.

Ovanstående beskrivning ger en känsla för texten, men den hjälper oss egentligen inte att genrebestämma den. I detta fall är det mer givande att se på kontexten för textens tillblivelse, nämligen en äldre man som vill berätta sin livshistoria och dela med sig till omvärlden av vad han har sett och upplevt. Utifrån detta blir det enkelt att genrebestämma texten som en självbiografi, trots att det finns kortare delar i boken som inte är självupplevda, utan som Avey får berättade för sig av andra. Man skulle också kunna beteckna texten som *konstprosa* baserat på Hellspong och Ledins definition (1997:14), enligt vilken konstprosan

lyfter fram det personliga och subjektiva i framställningen. Till konstprosan hör både skönlitterära genrer som romanen och novellen och subjektiva bruksprosa-genrer som essän, biografien och reseskildringen.

Andra termer som skulle kunna användas är *sakprosa* eller *bruksprosa*. Med tanke på det personliga och subjektiva i självbiografins framställning tycks det dock lämpligt att beteckna texten som en självbiografi, eller *konstprosa*, eftersom de verkliga händelser som återges beskrivs ur ett subjektivt perspektiv och med en distinkt berättarröst.

2.2.2.2 Titeln

Här måste också nämnas något om titeln. Även om den är både lockande och säljande är den en aning missvisande. Det dröjer över 130 sidor innan Avey byter kläder med Hans och tar sig in i Auschwitz III. Upplevelserna inne i koncentrationslägret tar några sidor i anspråk och bokens andra hälft behandlar i huvudsak Aveys upplevelser under den långa marsch genom Europa som krigsfångarna tvingades till i slutet av kriget samt hans liv som krigsveteran. En nog så viktig historia att berätta. Kanske hade boken fått en delvis annan läsekrets med en något mindre uppseendeväckande titel.

2.2.2.3 Bokens målgrupp

Bokens målgrupp är den breda allmänheten. Avey är mycket tydlig med att han vill berätta, han vill bära vittnesbörd om det som hände (s. 134) och han vill på så sätt göra gott (s. 259). På grund av detta kan man anta att tilltalet medvetet hålls på en oftast alldaglig nivå, med talspråkliga

inslag, för att inte skrämman bort potentiella läsare. Möjligtvis motverkas detta syfte en aning av de detaljerade beskrivningarna av militärfordon med mera, även om det nog är sådant man kan förvänta sig i en bok som skildrar andra världskriget.

2.3 Översättningen och dess tilltänkta målgrupp

För den svenska måltextern är det viktigt att översättningen ligger på en sådan nivå att den kan läsas och uppskattas av en bredare läsekrets, utan krav på engelskkunskaper eller någon djupare insikt i andra världskrigets krigsterminologi. Samtidigt får den inte bli alltför förenklad och texten måste även kunna läsas och uppskattas av personer med djupare historiska kunskaper.

Under översättningens gång var det alltså i högsta grad relevant att fundera över vilken förförståelse för ämnet som en engelsk, respektive en eventuell svensk, läsekrets kan tänkas ha. Detta behandlas vidare i avsnitt 5.2.1 nedan.

3 Teori

Mig veterligen har det inte bedrivits kontrastiv forskning inom översättning av obestämda artiklar mellan engelska och svenska i någon större utsträckning, men en del skillnader har nämnts i uppsatser (t.ex. Schulman 2007 [www]) och tagits upp i diverse grammatikor (se nedan).

Här följer en diskussion om den obestämda artikeln på engelska och svenska samt en del iakttagelser om användningen av densamma i de båda språken. Jag går också in på undantag och avvikelser då den obestämda artikeln inte används på svenska, utan där vi i stället har att göra med t.ex. en så kallad *naken indefinit nominalfras*, det vill säga en nominalfras i obestämd form singular som inte föregås av något kvantitativt bestämningsord (kvantitetsattribut), t.ex. *hon skrev och rökte cigarr*.

I kapitel 5 jämförs sedan teoridelen med resultaten från kapitel 4 och där diskuteras också eventuella skillnader mellan källtext och måltext samt de tre utvalda översättningsproblemen.

3.1 Den obestämda artikeln och liknande begrepp

När man läser om den obestämda artikeln på engelska stöter man ofta på termer som *indefinite article*, *quantifier* och (*central*) *determiner*. De belyser olika infallsvinklar på den obestämda artikeln, eftersom en *quantifier* är en sorts *determinerare* och de *centrala determinerarna* är artiklarna *the* och *a/an*.

Även på svenska stöter man på den obestämda artikeln under olika namn och kategorier. I SAG (= Svenska Akademiens Grammatik, 1999) återfinns den under både räkneord² och kvantitativa pronomen. Andersson (1993:23) menar däremot att det, trots att man i traditionell grammatik ofta räknar med att de bestämda och obestämda artiklarna är en egen ordklass, går bra att räkna dem som vanliga artikulära pronomen, det vill säga att de böjs som adjektiv, men kan stå ensamma eller tillsammans med ett substantiv som nominalfras.

---

² Räkneorden *a/an* och *en/ett* kommer inte att beaktas i den här undersökningen.

Vi slår här fast en gång för alla att det inte finns någon korrelation mellan den engelska och den svenska obestämda artikelns variation *a/an* respektive *en/ett*. Den engelska variationen baseras på fonetiska regler, medan den svenska obestämda artikeln böjs i neutrum och utrum för att korrelera med det efterföljande substantivets grammatiska genus.

Eftersom engelska och svenska är germanska språk med en relativt likartad grammatisk struktur, kan vi utgå från att även artikelbruket är relativt likartat. Utgångspunkten är att när man som sändare introducerar något för första gången, och mottagaren inte har någon möjlighet att identifiera objektet med hjälp av sammanhanget, används obestämd artikel. När ämnet väl är känt för mottagaren, används i allmänhet bestämd form. I teorin kan den obestämda artikeln enbart användas i kombination med räknebara substantiv i singular.

3.2 Skillnader i användning av obestämd artikel

I detta avsnitt tas ett antal fall upp där engelskans och svenskans användning av obestämd artikel skiljer sig åt och några undantag till dessa regler, där de alltså inte skiljer sig åt.

3.2.1 Yrkesbeteckningar och kategorier av människor

Den mest välkända skillnaden i bruket av obestämd artikel mellan engelskan och svenskan är troligen, som nämnts i avsnitt 1.1 ovan, den vid yrkesbeteckningar och andra kategoribeteckningar av personer, där svenskan saknar artikel, t.ex. *she is a pilot – hon är pilot*. Den här skillnaden gäller enligt SAG (1999:176) framför allt när nominalfrasen fungerar som predikativ (ensam eller inledd av *som, till, för*) och har en svag referentiell betydelse, d.v.s. funktionen är viktigare än den i sammanhanget specifika referenten. Här bör man dock lägga märke till att även svenskan använder obestämd artikel när det gäller ”värderande” predikatsfyllnad (Ekerot 1995:171): *She is an idiot – Hon är en idiot*.

Om nominalfrasen som kategoriserar en person föregås av en preposition eller innehåller ett adjektiv, eller om den följs av en relativsats, gäller inte heller grundregeln, utan båda språken använder då obestämd artikel (Holmes & Hinchliffe 1997:41), t.ex. *Han är en hängiven barnläkare*.

3.2.2 Sifferangivelser och kvantifierare

Det finns vissa generella skillnader när det gäller användningen av obestämd artikel i mått- och sifferangivelser på engelska och svenska.

Holmes och Hinchliffe (1997:40) anger att artikelbruket skiljer sig mellan de två språken både när det gäller prisangivelser och när man anger frekvensen för något. I båda fallen har engelskan obestämd artikel medan svenskan har bestämd artikel, t.ex. *The cheese costs 30 kronor a kilo – Osten kostar 30 kronor kilot*. Här har dock både svenskan och engelskan möjlighet att istället använda *per* (med efterföljande naken nominalfras), något som är betydligt vanligare och mindre formellt på svenska än engelska, enligt Svartvik och Sager (1996:163).

I engelskan finns en sluten och en öppen klass av fraskvantifierare. Anledningen till att den slutna klassen fras-kvantifierare inte tas med i undersökningen är att de inte modifierar räknebara substantiv i singular. Eller som Quirk uttrycker det:

Since *a few* determines plural count nouns (*a few books*), and *a little* determines noncount nouns (*a little poetry*), neither of which noun classes cooccurs with the indefinite article, it will be clear that in these instances *a* belongs to the quantifier alone (1985:263, kursiv stil i originalet).

Den öppna klassen av *fras-kvantifierare* är betydligt större, men fungerar enligt Quirk m.fl. (ibid.) semantiskt sett ungefär likadant som den slutna klassen. De utgörs oftast av ett mängds substantiv, som *lot*, *deal*, *amount* etc. och föregås inte sällan av obestämd artikel (1985:264). Även om mängds substantiven *lot*, *deal* etc. ser ut som huvudordet i en nominalfras menar Quirk att man kan hävda att hela frasen *a lot of*, *a good deal of* etc. fungerar som determinerare, eftersom verbet ofta böjs efter det andra substantivet och inte det första, som i *lots of food was on the table*, och därför tas inte heller den öppna klassen med i undersökningen.

3.2.3 Lexfraser och prepositionsfraser

Svartvik och Sager (1996:162) konstaterar, utan att gå närmare in på det, att det finns flera fall då engelskan har obestämd artikel vid räknebara substantiv i singular där svenskan å sin sida saknar artikel. Ett av deras exempel är

share an apartment with a friend 'dela lägenhet med en vän' (kursiv stil i originalet, min fetstil).

Detta är en typisk *lexfras* med svag referens, där man i första hand tänker på aktiviteten och inte på den faktiska bostaden.

Jag använder termen *lexfras* i enlighet med Svartholm (1978:67), alltså som beteckning för en verb+substantiv-förbindelse där handlingen får anses som mer framträdande än objektet, t.ex. *Jag gillar att sparka boll*. Detta syftar inte på någon bestämd boll, utan snarare på handlingen och intonationen visar att frasen behandlas som en enhet (ibid.). Handlingen behöver inte ens involvera en faktisk boll: *Barnen sparkade boll med ett gammalt kålhuvud*. Ekerot (1995:179) kallar dessa fraser för *fasta verbfraser*.

Ett annat exempel från Svartvik och Sagers lista (1996:162) är *at a profit – med vinst*, där *med* är huvudord i prepositionsfrasen och *vinst* är rektion i samma fras.

Lexfraser och prepositionsfraser är olika saker, men eftersom båda på svenska ofta innehåller en naken nominalfras (som objekt eller rektion), behandlas de här under samma rubrik. Det bör dock påpekas att frågan om när ett objekt tillhör en *lexfras* och ska stå i naken form samt när rektionen i en nominalfras ska stå i naken form inte är helt enkel att reda ut. Så här skriver t.ex. SAG (1999:180) om nakna nominalfraser, med kursiv stil i originalet:

Användningen av naken nominalfras är ofullständigt kartlagd. I vissa fall kan ett substantiv konstrueras som naken nominalfras som objekt eller rektion, medan ett annat semantiskt besläktat substantiv inte kan det vid samma verb. Skillnaden verkar vara en lexikal tillfällighet.

skriva {*uppsats/en uppsats/uppsatser*
skriva {**artikel/en artikel/artiklar*

Holmes och Hinchliffe (1997:41) tar en delvis annan utgångspunkt för att förklara en del av skillnaden mellan engelskan och svenskan i detta avseende. De menar att när det är underförstått att det man syftar på är i singular använder engelskan obestämd artikel, medan svenskan tar naken form:

De väntar barn och söker bostad/lägenhet.

They are **expecting a child** and **looking for** somewhere to live/**a flat**.

Hon **har** inte körkort/bil.

She **has** not **got a driving licence/a car** (i originalet är enbart den svenska texten i fet stil).

Vidare påpekar Svartholm att lexfraser och prepositionsfraser i naken form uppfattas som mer abstrakta och generella än de fraser som har en obestämd artikel (1978:68f).

3.2.4 Nominalfraser i generell användning

Både engelskan och svenskan har olika möjligheter att uttrycka att ett substantiv används generellt, eller allmänt, d.v.s. syftar ”till en hel art eller klass” (Svartholm 1978:45). Den möjlighet som främst är av intresse här är naturligtvis användningen av indefinit form singular (med obestämd artikel), eftersom detta är en användning som avviker från hur obestämda artikeln vanligtvis används. Normalt sett visar ju den obestämda artikeln på en enskild individ eller händelse, inte en hel grupp.

Det bör dock konstateras att generell användning även kan konstrueras med bestämd form singular, naken form och obestämd form plural på engelska. Utöver de redan nämnda möjligheterna kan svenskan även uttrycka generell användning med bestämd form plural, t.ex. *Människorna är onda* (ibid.).

4 Resultat

I källtexten finns det sammanlagt 134 indefinita nominalfraser med obestämd artikel (se appendix 1). I den svenska översättningen behålls den obestämda artikeln i 100 fall (74,6 procent). I 34 fall (25,4 procent) återfinns på motsvarande textställe ingen obestämd artikel i översättningen.

Diagram 1 visar den totala svenska fördelningen av de översatta engelska indefinita nominalfraserna med obestämd artikel. Där ser vi att av de indefinita nominalfraser som inte behåller den obestämda artikeln står den största gruppen (15 procent) nu i naken form. Den näst största gruppen (9 procent) består av de fall där måltexten har en annan syntaktisk uppbyggnad än källtexten. En försvinnande liten del (1,4 procent) av källtextens obestämda artiklar ersätts i måltexten av bestämd form.

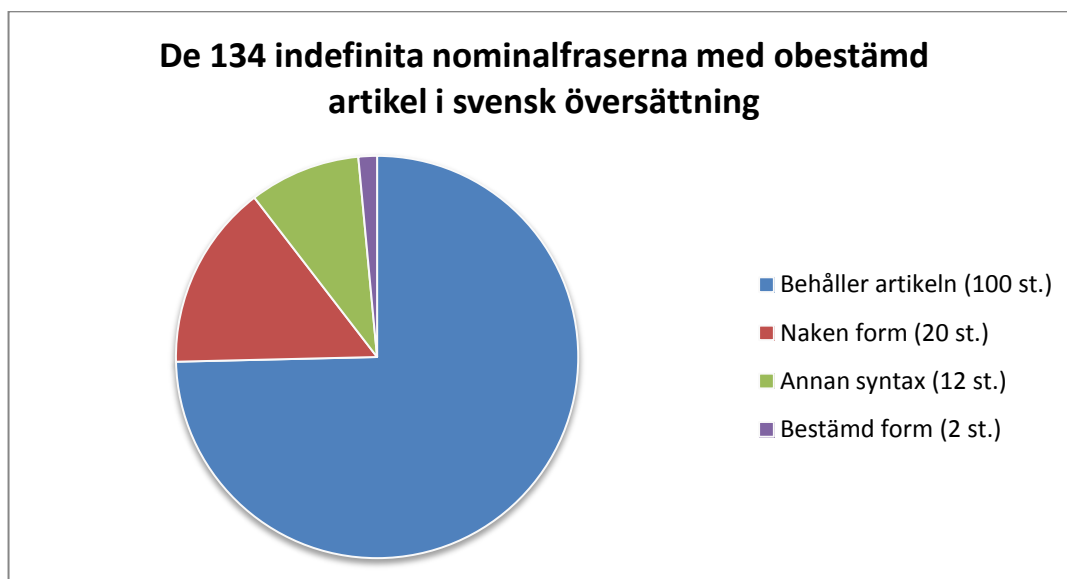

DIAGRAM 1. Översättningen av engelskans obestämda artiklar.

Nedan ges en närmare presentation av de 34 fall där den obestämda artikeln inte behålls. Dessa särfall presenteras indelade i fem kategorier baserat på vad som har orsakat artikelns bortfall. Gruppen med annan syntax än i källspråket står kvar som den är, likaså den lilla gruppen med nominalfraser i bestämd form. Gruppen med nakna nominalfraser kommer däremot att delas upp ytterligare.

Den största av de fem grupperna innehåller tolv fall. Denna grupp kallas *Bortfall p.g.a. annan syntaktisk uppbyggnad* och i många fall har substantivet som i källtexten hade den obestämda artikeln av en eller annan anledning utsatts för en transposition och gjorts om till en annan ordklass, t.ex. pronomen eller adjektiv. Gruppen har ett relativt varierat innehåll. Orsaken till att engelskans indefinita nominalfras med obestämd artikel ersatts med en annan syntaktisk lösning beror på allt från att hela meningen har fått konstrueras om, eftersom det blir för otympligt med ett ord som *koncentrationslägeröverlevare*, till att en nominalfras i predikativ görs om till en adjektivfras i predikativ som t.ex. i:

an excellent dancer (s. 10)   bra på att dansa

Här finns också en del fall där den engelska konstruktionen (vissa företrar termen *kollokation*, se Sköldberg, 2004:2) helt enkelt motsvaras av en konstruktion utan nominalfras på svenska, t.ex.

at a jaunty angle (s. 11)   käckt på sned

Den näst största gruppen, med nio fall, kallas *Bortfall p.g.a. klassificerande substantiv som betecknar person*. Här återfinner vi typiska fall som:

He was a corporal (s. 10)   Han var furir
a regular soldier (s. 10)   yrkessoldat

Mer än hälften av fallen (fem av nio) är fria predikativ, vilka inleds av subjunktionen *as*, 'som', t.ex.

as a child (s. 12)   som barn

Den tredje gruppen, med åtta fall, kallas *Bortfall p.g.a. preposition*. I de här fallen är den indefinita nominalfrasen rektion i en prepositionsfras, t.ex.

with a dark pencil moustache   med mörk tangorabatt
(s. 7)

I de flesta av fallen utgör prepositionsfrasen dessutom prepositionsattribut i en nominalfras på högre nivå, t.ex.

[such a gigant] of a leader (s. 1)   [en sådan gigant] till ledare

Den fjärde gruppen innehåller tre fall och kallas *Bortfall p.g.a. lexfras*. Här rör det sig i de första två fallen på engelska om indefinita nominalfraser utan andra bestämmingar än just obestämda artikeln. Det tredje fallet har även adjektivattributet *tough*:

We shared a room (s. 9)	Vi delade rum
blast a hole (s. 12)	spränga hål
They put up a tough resistance	De bjöd tufft motstånd

Den femte och sista gruppen har två fall. Gruppen kallas *Bortfall p.g.a. bestämd form*. Det första fallet har snarast generisk användning och översättningen får här bestämd form:

[at the end of] an evening (s. 10) [i slutet av] kvällen

I det andra fallet handlar det om en fast konstruktion där de två språken skiljer sig åt vad det gäller bestämning:

with a twinkle in his eye (s. 10) med glimten i ögat

Om man på svenska här hade valt att skriva *med en glimt i ögat* hade tolkningen kunnat bli en annan. Det hade inte varit självklart att det då hade med humor att göra. Beroende på kontext hade det kunnat betyda 'med en arg, ilsken, förvånad etc. blick'.

Diagram 2 nedan visar fördelningen mellan de sex grupper som de 40 avvikande nominalfraserna fördelats på.

DIAGRAM 2. Fördelningen av de 34 fall som saknar obestämd artikel.

5 Diskussion

I detta kapitel behandlas bedömningen av om artiklarna har behållits eller inte, samt på vilket sätt och varför vissa nominalfraser har fått en annan form vid översättningen. I slutet av kapitlet diskuteras också tre problemområden från själva översättningen. Dessa områden tar upp vad översättaren kan förvänta sig att en svensk läsare har för förkunskaper, vad översättaren bör tänka på vid konvertering av måttangivelser och hur översättaren kan behandla egenheter på stil- och innehållsnivå i källtexten.

5.1 De indefinita nominalfraserna

Vi kan konstatera att ca en fjärdedel av källtextens 134 indefinita nominalfraser med obestämd artikel översätts på ett sådant sätt att de av olika anledningar inte behåller den obestämda artikeln i måltexten, detta trots att det här handlar om två nära besläktade germanska språk. Bedömningen av de olika nominalfraserna, klassificeringen av grupperna samt skillnader mellan källtext och måltext diskuteras nedan.

I huvudsak kommer de 100 fraser som inte förlorade sin obestämda artikel att lämnas obeaktade, men de går igenom flyktigt med fokus på främst prepositionsfraser, för att se om man där hittar något som kanske egentligen borde ha uttryckts annorlunda på svenska. Stilistiska eller grammatiska egenheter i källtexten kan ju även överföras till måltexten. (För vidare diskussion om detta se avsnitt 5.2.3 nedan.)

5.1.1 Svårbedömda fall

I de flesta fall var det relativt enkelt att avgöra om en nominalfras hade behållit sin obestämda artikel eller inte. I några fall var det dock mer av en bedömningsfråga. Bedömningsproblemen gällde främst två fraser, av vilka den ena bedömdes ha behållit sin obestämda artikel, trots att frasens huvudord inte längre var detsamma:

a particularly hard time (s. 6)   en särskilt hård behandling

Bedömningen baserades på att resten av frasen var mer eller mindre intakt och att betydelsen hade behållits i princip oförändrad.

Den andra frasen bedömdes däremot inte ha behållit sin obestämda artikel, trots att frasen bevisligen *har* en obestämd artikel:

was made a 'star' man (s. 6)   fick en utmärkelse

Denna bedömning baseras på att frasens innehåll har ändrats relativt mycket, vilket ansågs nödvändigt då svenska läsare troligen inte skulle förstå *stjärnman/stjärnsoldat*, och även om den översättningen hade valts så hade den ursprungliga artikeln fallit bort, eftersom det då hade blivit en ”klassificering av person”.

5.1.2 Kategorisering av de fall där artikeln inte behålls

Att avgöra om en nominalfras har behållit sin obestämda artikel eller ej är som synes relativt enkelt. Det är en betydligt vanskeligare uppgift att bedöma hur de avvikande nominalfraserna ska kategoriseras och till vilken kategori de hör.

5.1.2.1 Skillnader i fråga om syntaktisk uppbyggnad

Att gruppen med skillnader i fråga om syntaktisk uppbyggnad blev den största av alla grupper där den obestämda artikeln saknas i målspråket, beror till stor del på de många olika fenomen som samsas här. Ibland rör det sig om rent lexikala luckor i målspråket. Vi har i svenskan t.ex. inget självskrivet substantiv att översätta *a rush* (s. 5) med, (exempelvis fungerar inte *brådska* alltid likadant, syntaktiskt sett) och då får det bli en transposition så att samma sak uttrycks med ett adverb i stället: *ha bråttom*. Ibland har transpositionen skett som ett led i att få texten att låta mer svensk genom att minska antalet substantiv. Vi har ju en allmän tendens i svenskan att försöka undvika att texten blir alltför substantivtung, dvs. att texten får s.k. ”substantivsjuka”. I engelskan har man inte riktigt samma motvilja mot substantivtunga texter. Därför har t.ex. *a kind girl* (s. 10) blivit *trevlig* i översättningen, och

an excellent dancer (s.10)   bra på att dansa

Det senare fallet kan närmast betraktas som en standardöversättning eftersom *dansare/dansös* har en mycket yrkesmässigare klang på svenska än på engelska.

Ibland beror skillnaden på ändringar tidigare i meningen, vilket t.ex. översättningen av frasen [*it was largely*] *a peaceful city* (s. 5), vittnar om: [*var*] *den [...] relativt fridfull*. Sådana fall kan få en att undra om det överhuvudtaget är meningsfullt att se på så små enheter som obestämda artiklar, men det anser jag det vara, med tanke på att många av de andra skillnaderna, t.ex. *Bortfall p.g.a. klassificerande substantiv som betecknar person* och *Bortfall p.g.a. preposition* är klart urskiljbara, och bra för en översättare att ha i bakhuvudet vid översättning.

Möjligtvis skulle man kunna anse att kategorin *Bortfall p.g.a. annan syntaktisk uppbyggnad* borde ha delats upp i mindre enheter, t.ex. i en grupp för *lexikala luckor* och en annan grupp för frivilliga transpositioner, men det ansågs inte meningsfullt att göra detta då sådana grupper dels skulle bli väldigt små, dels inte är särskilt statistiska och därmed troligen ändå inte skulle gå att reproducera vid en liknande undersökning.

5.1.2.2 Klassificerande substantiv som betecknar person

Kategorin *Bortfall p.g.a. klassificerande substantiv som betecknar person* utkristalliserade sig ganska fort och var relativt oproblematiske, även om fallet

as a 'regular' mob (s. 6)   som yrkestrupp

skulle kunna ses som diskutabelt, eftersom det är det enda fallet som inte betecknar en enskild individ utan en *grupp* av personer. Möjligen skulle man kunna argumentera för att detta är ett fall där den generella användningen är tydligare än annars och att det därför borde ha hamnat i en kategori för fall där engelsk obestämd artikel betecknade generell användning. Men eftersom även *som yrkestrupp* är ett fritt predikativ, trots att det betecknar en grupp personer och inte en enskild individ, så anser jag att fallet passar in i den nuvarande kategorin.

Vidare är följande fall extra intressant eftersom det går emot Holmes & Hinchliffes kontrastiva grammatikregel, uppmärksammas i avsnitt 3.2.1 ovan:

He was a Dutch Jew (s. 3)   Han var holländsk jude

Jag har vridit och vänt på meningen, men kan ändå inte tycka att den låter helt fel. Det känns ju dock som om det blir en nyansskillnad om man lägger till den obestämda artikeln. *Han var en holländsk jude*, ger mer betoning på *holländsk*, istället för *jude*, på ett sätt som jag anser att den engelska meningen inte gör, och som heller inte är relevant för innehållet.

5.1.2.3 Prepositionsfraser

Gruppen *Bortfall p.g.a. preposition* var en av de sista grupper som framträdde ur undersökningsmaterialet. Detta berodde delvis på ett metodproblem, där jag till att börja med hade tagit fram för lite kontext på vissa ställen och alltså inte insåg att det rörde sig om prepositionsfraser. Det berodde nog också på att man i allmänhet inte funderar över prepositionsfrasernas uppbyggnad särskilt ofta. Att denna grupp innehåller så pass många som åtta fall visar dock på att den kan vara värd att ägna en extra tanke vid översättning.

Som konstaterats i avsnitt 3.2.3 ovan är det inte alldeles entydigt när en prepositionsfras ska ha ett naket substantiv som rektion och när den obestämda artikeln istället bör finnas med. Eftersom prepositionsfraserna inte hade ägnats någon särskild eftertanke vid översättningen, gjorde jag en extra kontroll av de 100 fall där både källtext och måltext använde obestämd artikel, för att se om det fanns några prepositionsfraser kvar där och om dessa i så fall hade blivit mer idiomatiska på svenska om de hade förlorat sin obestämda artikel i rektionen. Det framgick snabbt att det bland de 100 nominalfraserna fanns minst dubbelt så många prepositionsfraser med bibehållen obestämd artikel som de åtta som hade förlorat artikeln. De flesta av dessa var dock av sådant slag att de inte kunde släppa sin artikel, t.ex. adverbial såsom

in a whisper (s. 2)

i en viskning

Ett annat fall, som möjligen skulle kunna stå i naken form, är följande prepositionsattribut (med min fetstil):

I was a red-headed soldier **with a temperament to match** (s. 5)

Jag var en rödhårig soldat **med ett matchande humör**

Det är dock inte helt tydligt vad ett utelämnande av obestämda artikeln skulle göra för skillnad, varken på stilistisk eller på semantisk nivå. Möjligen kan man anse att det blir mer fokus på rödhårigheten om man

behåller den obestämda artikeln och mer fokus på att han är soldat om man tar bort artikeln, men det är inte tydligt varför det skulle vara så. Likaså kan man fundera på om

in a sorry old state (s. 10)

i ett bedrövligt skick

skulle låta mer idiomatiskt utan den obestämda artikeln, men jag tycker inte det. Vidare ger en sökning i KORP med alla dess 75 korpusar valda en viss övervikt för att behålla artikeln³. En sökning på google.se ger en ännu större övervikt för träffar med obestämda artikeln, men som konstaterats i teoridelen (se avsnitt 3.2.3 ovan) är det ännu inte helt kartlagt hur prepositionsfraserna fungerar.

5.1.2.4 Bestämd form

Att källspråkets indefinita nominalfraser i översättningen till målspråket skulle kunna ändras gällande species var något som fanns med i beräkningarna från början. Därför var det delvis förvånande att det bara fanns två fall där skillnaden faktiskt gällde just species. Det är, å andra sidan, föga överraskande att den obestämda artikeln används på ett perifert sätt i de två fallen, eftersom artikelbruket till största delen är gemensamt för engelskan och svenskan.

Det fall där den obestämda artikeln används med generell syftning på engelska hade även kunnat uttryckas med bestämd artikel, alltså [*at the end of*] *the evening*. Ett skäl till att författaren inte valde den lösningen skulle kunna vara rent stilistisk; det blir inte så snyggt med två *the* så nära varandra. Likaså skulle, teoretiskt sett, översättningen kunna använda den obestämda artikeln, så att man skrev [*i slutet av*] *en kväll* istället för [*i slutet av*] *kvällen*. Här är det dock så att frasen *i slutet av* snarast är en kollokation som kräver bestämd form på det ord som följer, även när detta används generellt, jämför med *i slutet av månaden*.

Även i det andra fallet i gruppen *Bortfall p.g.a. bestämd form* är det den svenska kollokationen, vilken snarast är ett idiom, som gör att de två språken skiljer sig åt: *with a twinkle in his eye* (s. 10) måste bli *med glimten i ögat*.

---

³ Söksträngen ”*i ett bedrövligt skick*” gav 68 träffar, att jämföra med 49 träffar för ”*i bedrövligt skick*”, utan artikeln. Båda söksträngarna var omgärdade av citattecken (<http://spraakbanken.gu.se/korp/>).

5.1.2.5 Lexfraser

Det finns i materialet tre lexfraser som vid översättningen till svenska förlorar den obestämda artikeln:

We shared a room (s. 9)	Vi delade rum
waiting to blast a hole (s. 12)	väntade på att spränga hål
They put up a tough resistance (s. 8)	De bjöd tufft motstånd

Att fraserna står i naken form på svenska kan i det första fallet förklaras med Holmes och Hinchliffes (se avsnitt 3.2.3 ovan) uppfattning om att det här är underförstått att det rör sig om *ett* rum (självkänt delade inte två soldater på *flera* rum). De två andra fallen är enklare att förklara utifrån Svartholms teori om att lexfraser har mer fokus på handlingen/konceptet än på objektet i frasen (se avsnitt 3.2.3 ovan).

Om det hade funnits ytterligare bestämmingar i de två första fraserna, t.ex. *We shared a **small** room*, så hade även svenskan krävt obestämd artikel, eftersom det då vore uppenbart att författaren tänkte på ett visst, om än för läsaren okänt, *litet rum*. Men i föreliggande fall tänker nog författaren mer på aktiviteten *delat rum* eller *spränga hål*, än på det faktiska rummet som personerna delade eller det potentiella, faktiska hål som en mina skulle kunna spränga. Det intressanta här är dock att det tredje fallet har en ytterligare bestämning utan att för den delen kunna ta obestämd artikel.

5.2 Tre problem vid översättningen av den specifika källtexten

Här nedan diskuterar jag hur jag har resonerat kring tre olika problemområden som jag stötte på under översättandets gång. Jag hade naturligtvis kunnat lyfta fram många fler problematiska områden, men platsbristen hindrar mig, och de här ämnena kan anses allmängiltiga nog för att vara av intresse för andra än mig själv. Exempelen ur översättningen blir dock, av naturliga skäl, synnerligen specifika.

5.2.1 Svenska läsares förkunskaper

Det första svårighetsområdet gäller vad man kan förvänta sig att en svensk läsare har för förkunskaper, dels om brittisk kultur i allmänhet, dels om andra världskriget och Storbritanniens roll där. Svensk och brittisk kultur är på flera sätt väldigt närliggande, och Sverige tar in

många kulturella influenser från Storbritannien, men samtidigt har jag ett intryck av att många svenskar troligen tenderar att övervärdera sina kunskaper i engelska och sina kunskaper om brittisk kultur. Eftersom måltextern ska ligga på samma svårighetsnivå som källtexten, blir det viktigt att försöka bedöma vad textens nya målgrupp kan tänkas känna till och inte känna till om brittiska kulturspecifika element. För att bedöma svårigheten på de enskilda fallen har jag, utöver min egen förförståelse, också använt mig av informanter i min omgivning⁴.

Vid ett par tillfällen bedömdes det nödvändigt att göra ett *förklarande tillägg* i översättningen. Så skedde t.ex. vid

Watching the Spitfires plying the clouds overhead (s. 5)

eftersom få av de tillfrågade visste vad en *Spitfire* var. Detta problem löstes genom tillägget *-planen*, vilket samtidigt löste problemet med hur man annars skulle ha skrivit *Spitfire* i plural på svenska.

Ett likartat problem orsakade följande mening:

I joined the army because I was in too much of a rush to join the RAF
(s. 5)

Här fanns fyra möjliga översättningar: *RAF*, *Kungliga Brittiska Flygvapnet*, en kombination såsom *RAF*, *flygvapnet*, eller bara *flygvapnet*. Mitt förstaval, *flygvapnet*, är mer explicit än att använda originalets förkortning, vilken inte alla svenska läsare skulle förstå, men den är samtidigt mer implicit än att skriva ut hela det officiella namnet, *Kungliga Brittiska Flygvapnet*. Det senare hade dock nästan kunnat ses som ett brott mot Grices kvantitetsmaxim (se Ingo 2007:22), eftersom man får förutsätta att läsaren minns att det handlar om Storbritannien. Kombinationen med både *RAF* och *flygvapnet* är inte helt estetiskt tilltalande, men den introducerar förkortningen för läsarna, så att den kan användas senare utan att jag behöver oroa mig för om läsaren förstår eller ej. Eftersom *RAF* är en återkommande förkortning boken igenom så valdes till slut detta alternativ.

Likaså bedömdes följande mening behöva ett förklarande tillägg:

Kipping at the Canal Turn with its famous ninety-degree bend was a treat for a lad who had lived and breathed horses on the farm (s. 9).

---

⁴ Informanterna var både män och kvinnor. Samtliga var över 23 år och hade minst två års universitetsstudier bakom sig.

Inte ens de informanter som var förtjusta i hästar förstod den här referensen, så det ansågs nödvändigt att lägga till *-hindret*. Översättning-
en blev alltså:

Att slagga vid Canal Turn-hindret med dess kända nittiogradiga sväng
[...]

I vissa fall bedömdes att läsaren skulle kunna förstå det kulturspecifika elementet av sammanhanget och att det därför inte behövdes någon förklaring. Så var fallet vid t.ex.

I looked at the Royal Liver Building, across the broadening strip of brown Mersey water (s. 5)
Jag tittade på Royal Liver Building tvärs över den allt bredare remsan av brunt merseyvatten

Här väljer jag att behålla hela namnet oförändrat, även *building*, som annars hade kunnat översättas. Dock blir det ändå en liten förklaring eftersom jag skriver *Byggnaden* i stället för *It* i meningen efter.

Vissa av de militärspecifika elementen var ett mindre problem än väntat vid översättningen eftersom de även förklarades för läsaren av källtexten, t.ex. *Mills bomb* (s. 9) och *paravan* (s. 12):

We mastered the Mills bomb, a hand grenade with a segmented steel shell and the appearance of a mini pineapple (s. 9)
Vi lärde oss att bemästra Mills bomb, en handgranat med segmenterat stålskal som liknade en miniananas.

5.2.2 Konvertering av måttangivelser

Det är ett problem vid översättning av måttangivelser från engelskan att de ofta behöver konverteras till metersystemet. Då ställs också översättaren inför frågan om hur exakt konverteringen bör vara. Svaret är väl att det beror på sammanhang och genre. I t.ex. en medicinsk text kan ju en felaktig konvertering betyda skillnaden mellan liv och död. Är angivelsen i källtexten väldigt specifik bör angivelsen i måltexten också vara det. Är angivelsen däremot avrundad, eftersom författaren troligen har gjort en egen uppskattning, kan översättaren också runda av till lämplig exakthet.

En relativt exakt måttangivelse i källtexten var:

They pointed out the hits using a long pole with a twelve inch white disc on the end (s. 6).

Eftersom 12 inch är 30,48 cm behövde man här dock bara ta bort decimalerna för att få *De pekade ut träffarna med en lång stör med en vit skiva på trettio centimeter i diameter, i ena änden*.

Ett fall där det är svårt att avgöra om angivelsen är exakt eller inte, men där den precisa längden kanske inte är så viktig, är *You were ordered to run at human effigies thirty yards away [...]* (s. 7). 30 yard är 27,43 meter, men översättningen får bli *Man beordrades att springa mot människoliknande dockor trettio meter bort*.

Ett sista fall, där jag möjligtvis kunde ha varit generösare vid konverteringen, var:

I had been able to throw a cricket ball a hundred yards when I was sixteen (s. 10).

Den exakta konverteringen är ju 91,44 meter, men man vet ju inte om Avey bara gör en ungefärlig uppskattning av hur långt han kunde kasta, eller om han faktiskt hade mätt upp det. Jag hade kanske kunnat skriva 100 meter, men det gör jag dock inte, utan översättningen lyder: *Jag hade kunnat kasta en cricketboll dryga nittio meter när jag var sexton*. Det är i och för sig en rättvisande konvertering, men klargör lite mer än källtexten att det rör sig om en uppskattning.

5.2.3 Textuella egenheter i källtexten på stil- och innehållsnivå

Ibland stöter man som översättare på egenheter och/eller faktiska felaktigheter i källtexten och det kan vara svårt att ta ställning till hur man bör behandla dessa. Hur mycket egenheter måltexten klarar av beror naturligtvis mycket på genre och översättningens syfte. I facktextöversättning kan det ju vara direkt livsfarligt med felaktigheter (liksom med felkonverteringar), medan lite egenheter i språket kan vara lätt att förlåta, eller t.o.m. något som läsaren kan förvänta sig, i en skönlitterär text.

I och med att föreliggande källtext är en självbiografi har de flesta egenheter överförts till måltexten, eftersom de kan tillskrivas författarens speciella stil. På nästa sida ger jag exempel på två tillfällen där egenheten behålls och två tillfällen där den inte gör det.

Den första meningen jag tar upp som exempel på en egenhet är rätt talspråklig, men den är inte obegriplig, så jag översätter den relativt rakt av:

Rain or shine, it was pretty rigorous (s. 6).
I ur och skur, det var rätt hårt.

Här följer ett exempel på ett fint litet medvetet, eller omedvetet, zeugma som också behålls:

Birds were shot for the larder, not for sport (s. 6).
Fåglar sköt man för skafferiet, inte för skojs skull.

En mening som är lite märklig, men som är skriven på största allvar i källtexten får inte låta löjlig i måltexten, så det krävdes en del arbete med nedanstående mening:

He was a fine, proud man with a head of thick, dark hair – a Christian with high standards and the bulging muscles to back them up (s. 11).

Till slut fick *fine* flytta bakåt och modifiera *kristenheten* och *and the bulging muscles to back them up* blev lite nedtonat som ett efterställt attribut till *höga ideal*, vilket resulterade i en mening jag kan acceptera:

Han var en stolt man med tjockt, mörkt hår – en god kristen med höga ideal uppbackade av svällande muskler.

Det sista exemplet rör en egenhet på innehållsnivå. Avey beskriver ett foto av sig själv enligt följande:

I was in uniform, [...] and a forage cap perched on my head at a jaunty angle (s. 11).

Nämnda foto finns med på bokens mittuppslag, och det är detta som både skapar och löser problemet. Det *är* nämligen, enligt det som verkar vara ordets vanligaste användning, ingen *forage cap* som han har på huvudet. Det är snarare en *side cap*, alltså en 'båtmössa'. Det finns därmed ingen helt klar överensstämmelse mellan text och bild och då väljer jag här att rätta mig efter bilden, eftersom även läsaren av måltexten skulle kunna se den, och då kunna bli förvirrad om ord och bild inte stämmer överens.

6 Slutsatser och sammanfattning

Syftet med den här uppsatsen var dels att undersöka vad som händer med den obestämda artikeln i engelska indefinita nominalfraser vid översättning till svenska, dels att producera en god översättning och se på tre av de uppkomna översättningssvårigheterna.

När det gäller den specifika översättningen tycktes den relativt enkel till att börja med, men den visade sig snart bjuda på en hel del utmaningar både av militärterminologisk och stilistisk art samt konverteringsutmaningar och en del andra textuella egenheter.

När det gäller den obestämda artikeln visade det sig att den behålls i nästan tre fjärdedelar av fallen i den specifika måltexten. Övriga fall förlorar av olika anledningar artikeln. Det är möjligt att resultaten har påverkats av både den specifika översättarens översättningsstrategier och textens genre, så det skulle vara intressant att göra motsvarande undersökning på texter av andra översättare och ur andra genrer. För den aktuella texten berodde dock oftast bortfallen på en av tre orsaker:

- att måltextmeningen hade fått en annan syntax än källtexten
- att den indefinita nominalfrasen klassificerade en person
- att nominalfrasen var rektion i en prepositionsfras.

Att syntaxen ibland måste ändras vid översättning är helt naturligt och inget att göra något åt. Likaså är de ställen där nominalfrasen klassificerar en person bara att acceptera och anpassa efter svenskt språkbruk. Det ser väldigt fel och ”svengelskt” ut att använda obestämd artikel i sådana fall.

Nominalfraser som rektion i en prepositionsfras är svårare att säga något konkret om, eftersom det i huvudsak är sammanhanget och översättarens språkkänsla som avgör om det ska finnas en obestämd artikel eller inte. Som översättare bör man dock vara medveten om att obestämd artikel används sparsammare på svenska än på engelska i dessa fraser och att det ibland blir nyansskillnader i betydelsen beroende på om artikeln används eller inte.

Trots att de kategorier som har använts i undersökningen fungerar väl och fyller sina syften, kan man alltid reflektera över om andra kategorier

kunde ha använts och vad resultatet då hade blivit. Hade det t.ex. varit mer givande att använda kategorier såsom *lexikala luckor*, *frivilliga transpositioner* eller *engelsk obestämd artikel i generell användning*? Troligen hade det inte det i just den här undersökningen, men det innebär inte att det inte skulle vara givande att se på dessa faktorer i ett annat sammanhang. Särskilt den sistnämnda kategorin är intressant att undersöka närmare. Då skulle man kunna dela in nominalfraserna efter om deras huvudord är konkret eller abstrakt, för att ta reda på om sättet på vilket översättaren väljer att uttrycka generell användning påverkas av hur konkret eller abstrakt det aktuella substantivet är.

Av den här undersökningen att döma behöver översättaren inte lägga särskilt mycket möda på att fundera över om en engelsk indefinit nominalfras med obestämd artikel ska göras om till en definit nominalfras på svenska. Detta tycks nämligen endast vara fallet i vissa bestämda kollokationer och idiom, och sådana är oftast relativt enkla att slå upp om man skulle börja tveka om den korrekta målspråkliga formen.

Även om den obestämda artikeln är alldeles för liten för att använda som översättningsenhet betyder det inte att vi kan bortse från dess relevans och dess vara eller inte vara när det gäller att skapa en idiomatisk översättning på svenska. Detta hoppas jag att den här uppsatsen, trots sitt begränsade undersökningsmaterial, har visat.

Material- och litteraturförteckning

Material

Avey, Denis & Rob Broomby 2011. *The Man Who Broke into Auschwitz*. London: Hodder & Stoughton.

Litteratur

Andersson, Erik 1993. *Grammatik från grunden*. Uppsala: Hallgren & Fallgren Studieförlag.

Ekerot, Lars-Johan 1995. *Ordföljd, tempus, bestämdhet. Föreläsningar om svenska som andraspråk*. Malmö: Gleerups Utbildning.

Hellspång, Lennart & Per Ledin 1997. *Vägar genom texten – Handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Holmes, Philip & Ian Hinchliffe 1997. *Swedish – An Essential Grammar*. London etc.: Routledge.

Ingo, Rune 2007. *Konsten att översätta. Översättandets praktik och didaktik*. Lund: Studentlitteratur.

Lagerholm, Per 2008. *Stilistik*. Lund: Studentlitteratur.

Newmark, Peter 2001, 1 uppl. [1988]. *A Textbook of Translation*. Harlow: Pearson Education Limited.

Quirk, Randolph, m.fl. 1985. *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London etc.: Longman.

SAG = *Svenska Akademiens grammatik*, 1999. Band 1–4, Stockholm: Svenska Akademien & Norstedts Ordbok.

Sköldberg, Emma 2004. *Korten på bordet. Innehålls- och uttrycksmässig variation hos svenska idiom*. (Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 31.) Göteborg: Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning, Göteborgs universitet.

Svartholm, Kristina 1978. *Svenskans artikelsystem*. (Meddelanden från Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet, (MINS 3.) Stockholm: Stockholms universitet.

- Svartvik, Jan & Olof Sager 1996. *Engelsk universitetsgrammatik*. Stockholm: Liber.
- Swedenmark, John 2011. Kusligt bland träden. I: *Med andra ord* 69. S. 14–15.

Internetkällor

- Broomby, Rob 2007. *Reporters*. (Hämtad 2012-02-26), <http://www.bbc.co.uk/radio4/news/pm/reporters_robbroomby.shtml>.
- Collett-White, Mike (2011-04-01). *The Man Who Broke into Auschwitz*. (Hämtad 2012-02-28), <<http://www.raoulwallenberg.net/news/the-man-who-broke-into-auschwitz/>>.
- KORP. (Hämtad 2012-05-20), <<http://spraakbanken.gu.se/korp/>>.
- SAOL = *Svenska Akademiens Ordlista över svenska språket*, 2006. (Hämtad 2012-04-08), <http://www.svenskaakademien.se/svenska_sprakets/svenska_akademiens_ordlista/saol_pa_natet/ordlista>.
- Schulman, Nicole 2007. *Översättning av en informativ myndighetstext om invandring*. (Hämtad 2012-05-20), <http://www.tolk.su.se/polopoly_fs/1.57958.1322835479!/nicole_schulman.pdf>.
- Walters, Guy (2011-04-09). *Did this British PoW Really Smuggle Himself into Auschwitz to Expose the Holocaust... or is his account pure fantasy and an insult to millions who died there?* (Hämtad 2012-02-28), <<http://www.dailymail.co.uk/news/article-1375018/Denis-Avey-broke-Auschwitz-expose-Holocaust-account-insult.html>>.

Personlig kommunikation

- Brooks, Sarah, *Rights Assistant*, Hodder & Stoughton Limited, e-brev, 2012-05-03.